

Labklājības ministrija

Skolas iela 28, Rīga, LV - 1331, tālr. 67021644, e-pasts lm@lm.gov.lv, www.lm.gov.lv

Rīgā

29.11.2024. Nr. 34-05/1868
Uz 30.08.2024 Nr. 6-1/626

Tiesībsarga birojam
paziņošanai e-adresē

*Par minimālā apmēra nodrošināšanu vecuma pensijām
apdrošināšanas periodu summēšanas gadījumā*

Godājamais Jansona kungs!

Labklājības ministrija izskatīja Jūsu 2024.gada 30.augusta vēstuli, kurā tiek izklāstīta problemātika sakarā ar situācijām, kurās persona saņem vecuma pensiju, kas ir zemāka par minimālās vecuma pensijas un arī valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta (turpmāk - VSNP) apmēru, gadījumos, kad personas tiesības uz vecuma pensiju iegūtas, summējot iegūtos apdrošināšanas periodus Latvijā ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts apdrošināšanas periodiem.

Likuma "Par valsts pensijām" 12. panta otrā daļa paredz, ka vecuma pensiju vismaz minimālajā apmērā nodrošina tām personām, kurām Latvijā uzkrātais apdrošināšanas stāžs ir vismaz 15 gadi¹. Savukārt personām, kuras apdrošināšanas stāžu uzkrājušas mazāk par 15 gadiem Latvijā, taču, summējot ar citās Eiropas Savienības dalībvalstīs iegūto apdrošināšanas stāžu, kopējais apdrošināšanas stāžs ir 15 gadi un vairāk, piešķirot Latvijas valsts vecuma pensiju, minimālais pensijas apmērs netiek nodrošināts.

Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka VSNP piešķir personai, kurai nav tiesību saņemt valsts vecuma pensiju, ja persona sasniegusi vecumu, kāds saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" noteikts personai, lai tā iegūtu tiesības uz vecuma pensiju. Šīm personām VSNP piešķir uz mūžu. Turklāt Valsts sociālo pabalsta likuma 13. panta otrajā daļā paredzēts, ka personai, kura saņem citas valsts pensiju, kas nesasniedz VSNP apmēru, piešķiramo VSNP samazina par summu, kas

¹ No 2025. gada – 20 gadi

atbilst citas valsts piešķirtās pensijas apmēram.

Piekrītam tiesībsarga paustajam viedoklim, ka personām, kurām nav attiecīgā apdrošināšanas stāža valsts vecuma pensijas saņemšanai, ir iespēja saņemt VSNP, kas ir augstāks nekā daļai personu, kuras saņem vecuma pensiju apdrošināšanas periodu summēšanas rezultātā. Līdz ar to veidojas situācija, ka personām, kurām piešķirta Latvijas vecuma pensija periodu summēšanas rezultātā, netiek nodrošināts minimālais aizsardzības apmērs arī tad, ja citas valstis savu vecuma pensiju piešķirs vēl tikai pēc vairākiem gadiem, ņemot vērā atšķirīgo regulējumu saistībā ar pensionēšanās vecumu.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (turpmāk – Regula Nr. 883/2004) 4. pants nosaka, ka personām, uz ko attiecas šī regula, pienākas tādi paši pabalsti un ir tādi paši pienākumi kā tie, ko kādas dalībvalsts tiesību akti paredz tās piederīgajiem. Taču no augstākminētā izriet, ka personas, kas pēc būtības atrodas salīdzināmos apstākļos – piemēram, tām ir 12 gadu stāžs – var saņemt būtiski atšķirīgu sociālā nodrošinājuma minimumu tikai tādēļ, ka tām ir uzkrāts apdrošināšanas stāžs vēl kādā Eiropas Savienības dalībvalstī. Arī Regulas Nr. 883/2004 58. pants, kas attiecas uz pēc “pro-rata” metodes aprēķinātām pensijām, norāda, ka tajā dalībvalstī, kurā persona dzīvo, nedrīkst piešķirt pabalstu (pensiju), kas ir mazāks par minimumu, kurš tiesību aktos paredzēts apdrošināšanas vai dzīvesvietas periodam. Labklājības ministrijas ieskaitā arī pensijām, kas tiek piešķirtas ar periodu summēšanas metodi, ja tās nerasniedz minimālo apmēru, būtu jānosaka piemaksa līdz noteiktam minimālajam apmēram.

Ņemot vērā minēto, Labklājības ministrijas ieskatā, lai novērstu minētās situācijas, kad personas apdrošināšanas stāžu summēšanas rezultātā saņem mazāku pensiju nekā tad, ja pretendētu uz VSNP, būtu jārikojas pēc analogijas, ievērojot Regulas Nr. 883/2004 4. pantā noteikto. Attiecīgi, tā kā likums “Par valsts pensijām” nenosaka minimālo vecuma pensijas apmēru, ja personas apdrošināšanas stāžs ir mazāks par 15 gadiem, tad minimālais apmērs Latvijā dzīvojošam pensijas saņēmējam būtu jānodrošina līdz VSNP apmēram, kāds noteikts Valsts sociālo pabalstu likuma 13.pantā. VSNP ir Latvijas tiesību aktos noteikts pabalsts, kas saistīts ar personas dzīvesvietu un tiek izmaksāts tikai tad, ja persona dzīvo Latvijā.

Labklājības ministrija jau ir vērsusies Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā ar norādījumu, ka gadījumos, kad personai piešķir Latvijas vecuma pensiju, summējot apdrošināšanas periodus tiesību noteikšanai ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts apdrošināšanas periodiem, un šai personai apdrošināšanas stāžs Latvijā ir mazāks kā 15 gadi, kā rezultātā Latvijas vecuma pensijas apmērs nerasniedz VSNP apmēru, ir jānosaka piemaksa līdz VSNP apmēram, kas tiktu finansēta no valsts pamatbudžeta līdzekļiem, tāpat kā visas piemaksas līdz minimāliem apmēriem, ja aprēķinātais pensijas

apmērs nerasniedz minimālo pensijas apmēru. Ja šāda persona saņem tikai Latvijas vecuma pensiju, tad piemaksa nosakāma līdz brīdim, kad cita valsts piešķir savu vecuma pensiju, tad piemaksas apmērs ir pārskatāms, t.i. samazināms par citā valstī piešķirtās pensijas apmēru vai piemaksas izmaksa izbeidzama, ja no visām citām valstīm saņemamo vecuma pensiju kopsumma pārsniedz līdz VSNP apmēram noteiktās piemaksas apmēru. Savukārt, ja personai jau ir piešķirta citas valsts pensija, tad, nosakot piemaksu līdz VSNP apmēram, to samazina par citā valstī piešķirtās pensijas apmēru. Minētā piemaksa nodrošināma tikai līdz laikam, kamēr personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvija. Ja persona izbrauc no Latvijas, piemaksas izmaksa tiek pārtraukta un minimālo atbalstu persona var saņemt tajā valstī, uz kuru tā ir pārcēlusies uz pastāvīgu dzīvi atbilstoši šīs valsts noteiktajiem minimālajiem atbalsta standartiem.

Lai savlaicīgi risinātu tiesvedības un apstrīdēšanas procesā esošās lietas un būtu iespēja šīs lietas izbeigt pēc iespējas ātrāk, esam aicinājuši konkrētajās lietās piemērot Labklājības ministrijas sniegto skaidrojumu no personas tiesību aizskāruma dienas.

Vienlaikus informējam, ka Labklājības ministrija izvērtēs nepieciešamās izmaiņas tiesību aktos, lai precīzāk noteiktu personu, kuru pensijas ir aprēķinātas periodu summēšanas rezultātā, tiesības uz sociālā nodrošinājuma minimumu.

Valsts sekretāra vietnieks

D. Jakaite